

ובאיזמל שמא יוציא מרשות לרשות ברשויות דאורייתא, ולפיכך העמידו דבריהם גם במקום כרת, מה שאין כן באונן ומצורע ובית הפרס, שאין התקנה משום חשש שיעבור על איסור של תורה, לא העמידו דבריהם במקום כרת (רבנו חננאל, וענין זה בראב"ד קרבן פסח ו, א). ויש שכתב, שבאונן מצורע ובית הפרס כבר התחייב בקרבן פסח, ולכן לא העמידו דבריהם למנוע אותו מחיובו, מה שאין כן בהזאה, שמדובר בהזאה ב"ג בניסן [לשיטתו, ראה ביאורנו להלן (ד"ה הזאה)] כשעדיין לא התחייב בקרבן פסח, ומה שבער העמידו דבריהם אף שמדובר ביום י"ד, היינו משום שאין הגר מתחייב במצוות עד שימול ויטבול, ואינו טובל עד שיתרפא מהמילה, ולכן גם אחר שימול עדיין אינו מתחייב ובידו לעכב את טבילתו עד שיבריא, ואינו נחשב שהתחייב במצוות קרבן פסח [ולענין איזמל, ראה להלן (ד"ה איזמל)] שיש שפירש שמדובר במילה בסתם שבת ולא בשבת של ערב הפסח] (רמב"ם קרבן פסח ו, א-ז).

הָזָהָה דְּאִמְרַי מִרְ הָזָהָה שְׁבוּת וְאִינוּ דוֹחָה אֶת הַשְּׁבֵט, כשחל יום שביעי שלו בשבת י"ד בניסן, שאין מזים עליו אף שמחמת כן לא יוכל להקריב את הפסח (רש"י לעיל ב, ה). ויש שכתב, שמדובר שי"ג בניסן חל בשבת (רמב"ם קרבן פסח ז, ז), שאם י"ד חל בשבת, לא יוכלו להקריב עליו קרבן פסח אף אם יזו עליו מי חטאת, שאין שוחטין על טמא מת אף לאחר הזאה וטבילה (כסף משנה ומהר"י קורקוס שם).

אִיזְמַל דְּתַנְיָא קָשָׁם שְׁאִין מְבִיאִין אוֹתוֹ דֶּרֶךְ רִשּׁוֹת הָרִבִּים כִּף אֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ דֶּרֶךְ גִּנּוֹת וְדֶרֶךְ הַצִּצּוֹת וְדֶרֶךְ קַרְפִּיפּוֹת, והיינו בשבת של ערב הפסח, שאף שאם לא ימול את בנו יהא אסור לאכול מקרבן הפסח [שמילת בניו ועבדיו מעכבת מלאכול בפסח], העמידו חכמים את דבריהם שלא להביא את הסכין דרך רשויות דרבנן, אף שמחמת כן ימנע מהקרבת הפסח שהוא בכרת (רש"י). ואין לפרש את הברייתא בשבת שבכל ימות השנה, והעמידו דבריהם לענין דחיית המילה שהיא בכרת, שכן התינוק אינו חייב כרת, וגם האב שלא מל את בנו אינו חייב כרת. ואין להעמיד בגדול שלא מל, שכן אין מלים גדול בשבת משום שהיא מילה שלא בזמנה (רש"י, ע"פ המהרש"א). ואף שאין האב נאסר לאכול בקרבן פסח אלא כשיכל למול את בנו ולא מל, אבל כשלא יכל למולו אינו נאסר, כאן נחשב הדבר שיכל למולו, משום שיכל להביא את הסכין מערב שבת (שער המלך קרבן פסח ט, ט). ויש שפירש, שכונת הגמ' למילה בשבת שבכל ימות השנה, והעמידו דבריהם לענין מצות המילה שהיא בכרת (ריטב"א ראש השנה לב, ב), ואף שקטן אינו מתחייב בכרת, מכל מקום מצות מילה חמורה היא שיש בה כרת כשיגדל, ונחשב שחכמים העמידו דבריהם במקום מצוה שיש בה כרת (רש"י).

מוֹטֵב יְבֵא עֲשֵׂה שִׁישׁ בּוֹ כֶּרֶת וְיִדְחָה עֲשֵׂה שְׁאִין בּוֹ כֶּרֶת, וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּבַר תּוֹרָה אֶפְּסִילוּ עֲשֵׂה אֵין בּוֹ יְכוֹ, וְלֹא נַחֲלַךְ רַבִּי יוֹחָנָן עַל הַבְּרִייתָא, אֲלֵא בֵּא לִפְרֹשׁ שְׁכוּנָתָה לַעֲשֵׂה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם וְלֹא לַעֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה (תוֹס'), וְעִרְוֹךְ לִנְי יְבוֹמֹת ז, ב, בְּדַעַת רִש"י (בסוגיין). ויש שכתב, שרבי יוחנן נחלק על הברייתא, והברייתא סוברת שיש בו איסור עשה מדאורייתא, משום שלדעתה טבול יום של זב ובעל קרי דינו כזב ובעל קרי, ואסור מדאורייתא להיכנס למחנה לוי (רש"י זבחים לב, ב), ואף שאם הוא מדאורייתא נמצא שיש בו גם עשה של 'וישלחו מן המחנה' וגם לאו של 'לא יטמאו את מחניהם', והרי אין עשה דוחה לא תעשה ועשה, מכל מקום עשה

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים טוֹבֵל, וטבילה זו, יש שכתב שהיא טבילה נוספת מלבד הטבילה שטובל לגירותו, משום אכילת קדשים (מאירי לעיל צא, א). ויש שכתב, שחיוב הטבילה הוא משום שגר צריך להביא קרבן, ולכן דינו כמחוסר כיפורים שצריך טבילה לפני שמותר לאכול קדשים (מנחת חינוך מצוה ה אות כ, אור שמח מחוסרי כפרה ב, א). ויש שכתב, שאין צריך טבילה נוספת, וכונת המשנה לטבילת הגירות שלו (תוס' חגיגה כא, א, תוס' יו"ט ח, ח).

קֹא סָבַר אֲנִינוּת דְּלִלָה דְּרַבְּנָן וְגַבִּי פֶסַח לֹא הָעֲמִידוּ דְּבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם כֶּרֶת. אמנם, אם אנינות לילה היתה מדאורייתא, היה אסור לאכול בקדשים, ואף שיום טוב מבטל אבילות, מכל מקום אינו מבטל אנינות כל זמן שלא נקבר המת. ועוד, משום שיום טוב מבטל רק את ענייני האבילות, כגון סיכה ורחיצה, אבל אינו מבטל דבר האסור מצד אחר, כגון אכילת קדשים (מאירי לעיל צ, א). וביאור הדברים, משום שיש לאונן שם 'אונן' גם ברגל, ואין הרגל מבטל אלא דינים והנהגות של האבילות והאוננות עצמן, אבל איסור אכילת קדשים אינה מצד הנהגת האנינות, אלא הוא דין בקדשים ומעשר שני שאסורים באכילת אונן, ולפיכך האונן אסור באכילת קדשים גם ביום טוב שאין נוהגים בו דיני אנינות (ה' הגר"ח מ"ק טו, ב). ויש שכתב, שאונן מותר לאכול בקדשים ביום טוב (רבנו חננאל להלן צא, א, תוס' ר"ד וריטב"א מ"ק יד, ב), ולשיטתם מה שהוצרכה הגמ' לומר שמותר בקרבן פסח כיון שלא העמידו את דבריהם במקום כרת, הוא משום שמדובר בליל יום טוב, שאין בו חיוב שמחה, ולכן נוהגת בו אנינות (זכר יצחק א, מד).

דְּבֵית הֵלֵל סָבְרֵי גִזְרָה שְׁמַאי יִטְמֵא לְשִׁנָּה הַבָּהָה וְיֹאמַר וְכו', והגמ' לא אמרה שהחשש הוא שאם נתיר אותו בפסח יטעה ויהא סבור שלטמא מת מותר לאכול קדשים ללא הזאת שלישי ושביעי, משום שגם בית שמאי מודים שבכל השנה צריך הזאת שלישי ושביעי מחמת חשש זה, ובאמת בכל הקדשים אסור עד שימתין שבעה ימים ויזה בשלישי ושביעי, אלא שסוברים שבקרבן פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת, ובית הלל סוברים שעדיין יש לחוש שמא יסבור שקרבן פסח שונה משאר הקרבנות, וטמא מת מותר בו ללא הזאת שלישי ושביעי, ולכן העמידו דבריהם גם במקום קרבן פסח. ויתכן עוד, שלגבי כל הקדשים גזרו גם בערל ישראל משום ערל גוי, ורק לגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לגזרו בערל ישראל [וכדלהלן בסמוך] (שפת אמת, וראה מנחת חינוך מצוה ה אות כ שכתב, שגר אסור בכל הקדשים עד שימתין שבעה ויזה בשלישי ושביעי).

אָבֵל עָרַל יִשְׂרָאֵל דְּבָרֵי הֶחָל טוֹבֵל וְאוֹכֵל אֶת פֶּסַחוֹ לְעֶרְב, וטעם טבילה זו, יש שכתב שהוא כדי להיטהר לרגל (תוס' יו"ט). ויש שכתב שהוא מאותו טעם שאונן ומחוסר כיפורים צריכים טבילה לקודש, שיש לחוש שבזמן שהיו אסורים לא נזהרו מלהיטמא, ואף בערל שהיה אסור בקדשים שייך חשש זה (מנחת חינוך מצוה רפא אות טז, אולם ראה תוס' הרשב"א משאנץ, שמכך שהמשנה בחגיגה [כא, א] לא מנתה את הערל עם האונן ומחוסר כיפורים, משמע שאינו צריך טבילה לקודש, וראה טעם הדבר בתוס' חדשים אות ח).

עָרַל הָזָהָה וְאִיזְמַל הָעֲמִידוּ דְּבָרֵיהֶן בְּמָקוֹם כֶּרֶת אוֹנָן וּמִצּוֹרֵעַ וּבֵית הַפֶּרֶס לֹא הָעֲמִידוּ דְּבָרֵיהֶן בְּמָקוֹם כֶּרֶת, וטעם החילוק, משום שבערל הזאה ואיזמל היתה תקנת חכמים משום חשש שיעבור על איסור דאורייתא [בערל שמא יקריב את הפסח בטומאה, בהזאה שמא יעביר ארבע אמות ברשות הרבים,